

REFLEXIONEM PER EDUCAR MILLOR

**Josep M. Andrés i Roser Gallart
Carles Ariza i Margarita Montobbio
Iñaki Echevarria i Cristina Manresa
Joaquim Fernández i Rosa Monreal
Josep M. Lozano i Pilar París (Coordinadora del grup)
Albert Terradellas i Elena Ricart
Josep M. Rambla, sj.**

SUMARI

PRESENTACIÓ

- 1. COM EDUQUEM EL CONSUM**
- 2. ELS PARES I LA GELOSIA DELS FILLS**
- 3. COM EDUQUEM LA FE DELS NOSTRES FILLS**

Un grup de pares es va començar a reunir preocupats per l'educació dels seus fills. De la posada en comú de les seves experiències, de les seves preocupacions i de les seves dificultats a l'hora de plantejar la seva educació, s'han elaborat aquestes "Reflexions".

*Aquesta col.lecció "**Reflexionem per educar millor**" voldria posar a l'abast dels pares alguns elements que afavoreixin i dinamitzin el diàleg entre ells i/o amb altres pares sobre qüestions educatives, de manera els pugui ajudar en el camí de fer créixer els seus fills.*

PRESENTACIÓ

Les línies que encapçalen aquesta publicació mostren ben clarament el seu origen i la seva finalitat: una experiència viscuda d'educació dels fills, una reflexió sobre aquesta experiència i l'oferiment d'un servei a persones que poden trobar-se en situacions semblants a les de les parelles que han realitzat aquest treball.

Hom podria preguntar-se el *per què* d'aquesta sèrie que ara comença dins la col·lecció ajudar de l'eides. Respondre a aquesta qüestió illuminarà més la naturalesa d'aquesta escola ignasiana i, alhora, emmarcarà millor la naturalesa d'aquest triple estudi que ara presentem.

En fundar-se l'eides vam declarar que no volíem limitar-nos a l'estudi dels escrits de sant ignasi, sinó que volíem estudiar i exposar el llegat ignasià com a mitjà per a l'aprofundiment de l'espiritualitat, entesa com una vida cristiana conscient i profunda. D'acord amb aquest propòsit, d'una banda ajudem a l'estudi dels textos ignasians, a través de seminaris i cursos. D'altra banda, també a través de cursos i seminaris, potenciem el coneixement de l'espiritualitat cristiana tot inspirant-nos en el carisma ignasià. Perquè el carisma reflectit en l'obra d'ignasi és una pedagogia excellent per a una vida cristiana conscient, creativa i profunda enmig de la societat. D'ací una sèrie de temes molt propis de l'espiritualitat ignasiana: experiència de déu en la vida ordinària, discerniment espiritual, vida laical, mística de les realitats terrenes, pedagogia de l'elecció de vida, etc. Molts dels estudis o cursos de l'eides acaben convertint-se en publicacions com aquests quaderns ajudar.

Els materials dels quals ara iniciem la publicació pertanyen a aquesta *espiritualitat i tradició ignasianes*. El tema dels tres treballs és una de les realitats més centrals del missatge ignasià: la formació de la persona, l'educació humana illuminada pel crist. A més, la metodologia que ha motivat aquest treball té una profunda similitud amb la pedagogia ignasiana, expressada en el *exercicis espirituals* i confirmada amb la manera de fer d'ignasi i de la tradició ignasiana posterior: *experiència-reflexió-acció*.

En efecte, les parelles que s'han reunit per a preparar aquestes pàgines han partit de la seva experiència familiar d'educació dels fills i d'aquesta experiència n'han fet matèria de reflexió personal i compartida. Finalment han pensat, com en d'altres circumstàncies semblants de l'eides, en la comunicació d'aquesta pràctica espontània, però elaborada per la reflexió i el diàleg, a altres persones. És un desig, doncs, que aquests *papers* ajudin a altres a viure experiències, inèdites és clar, d'educació dels fills. Tant de bo que, com una cadena, s'allargués el procés d'experiències que, a través de noves elaboracions, perllonguessin el servei en un camp com l'educació dels fills, on tot esforç i creativitat sempre es queden curts.

EIDES agraeix, doncs, la dedicació generosa i il·lusionada de les parelles que han fet possible aquesta publicació. De manera especial ens plau de reconèixer la tasca pacient i eficaç de pilar parís, que ha assumit la coordinació del grup i del seu treball.

EIDES
(ESCOLA IGNASIANA D'ESPIRITUALITAT)

1. COM EDUQUEM EL CONSUM

1. SITUACIONS DE VIDA

Proposem recordar inicialment alguns fets de cada dia:

... la força de les marques comercials (el disseny, el color, l'associació al fet televisiu...);
...els productes alimentaris fàcils “pensats” per als nens, al marge dels problemes nutritius (dolços i lliminadures, productes de pastisseria, cereals...);
... les sabates d'esport (que siguin de marca, com les que porten els altres...)
... els diners per a gastar (en excursions, sortides, o senzillament en allò quotidià...);
... les joguines i els jocs “de la televisió” (de cara a regals, per als Reis...);
... el consum del temps, les noves tecnologies i el “cremar” etapes (l'ordinador i els video-jocs, la “moto”, la “discoteca”...).

2. DE QUÈ PARLEM

Sembla important diferenciar entre *consum* i *consumisme*.

El consum

És una activitat que proporciona una relació amb una gran multitud d'objectes. Suposa un element de participació en l'intercanvi social i representa un nivell de decisió per part de l'individu respecte de l'adquisició d'aquests objectes i la manera de fer-ho.

El consumisme

Hom s'hi refereix com al fenomen generat per l'activitat de consumir. Tothom reconeix que el consum, bàsicament a través de la publicitat, té una gran força absorbent i arrossega les persones a una successió d'actes encadenats, especialment pel que fa a la creació de necessitats noves: hi ha una certa “carrera” de consum.

Quan parlem d'una societat consumista ho fem d'aquella en la qual existeix un autèntic mercat generador de noves necessitats i, per tant, nous objectes o productes de consum. Fa referència a dimensions centrals en la vida humana: la satisfacció de necessitats, l'expressió de desig.

És possible parlar de perversitat en el consum, quan existeix una manipulació sobre els consumidors i, per tant, una intencionalitat d'interferir la llibertat dels compradors per part dels que generen els productes. És un dels riscos del mercat de lliure competència.

3. COM AFECTA LA QÜESTIÓ ALS PARES

Cal un enfocament positiu i crític

Aprendre a consumir bé, mantenint criteris propis

... consumir bé

És relativament comú la visió negativa del consum. Falten experiències positives del “consumir”; en aquest aspecte, la dimensió educadora de la família és molt important.

Es pot parlar d'una relació positiva amb els objectes, d'un autèntic plaer de consumir, en tant que siguem capaços de gaudir de les qualitats de les coses, de la satisfacció d'estrenar-les, d'utilitzar-les i aprofitar-les. Són autèntics valors positius per a un consum creatiu dins de la vida de cada dia.

... mantenir els propis criteris

Davant un mercat agressiu que genera corrents acrítics d'opinió, convé donar recursos per a generar persones amb capacitat crítica. Més que generar un estil “contracorrent” de les tendències consumistes del nostre entorn social, sembla millor parlar de situar-nos en el corrent, mantenint la nostra personalitat i fent servir la nostra capacitat de discerniment.

La diferència entre l'ordinari i l'extraordinari

Hi ha un consum ordinari i un consum extraordinari, unes necessitats més bàsiques i altres més supèrflues.

... no tot és possible

Cal interrogar-se sobre si tot el que puc fer, ho he de fer. La carrera del consum tendeix a presentar-ho tot com potencialment possible. El consumidor és convidat a aspirar sempre a més. Hi ha una certa idea entre els nostres infants i adolescents que és possible fer-ho tot i, per tant, també, tot es pot comprar, tot es pot consumir. Però cal discernir contínuament i aprendre a saber on hi ha els límits.

... no tot és igual

Un aspecte negatiu del fenomen socialitzador dels mitjans de comunicació és la uniformitat pel que fa als productes de consum: tot sembla d'igual valor (cotxes, habitatges, perfums, productes alimentaris, joguines...). Convindria recuperar, quant al consum, la dimensió del que és extraordinari. Hi ha diferències entre els objectes, hi ha diferent valor en les coses i cal reivindicar-lo.

... no tot és igualment necessari

Un estereotip de conducta paterna es presenta massa sovint en el nostre entorn: “que al nen (al meu fill) no li falti res”. Encara que sigui una frase tòpica, val la pena preguntar-se si el que expressa és acceptable i per què. Si pensem que no els ha de faltar res, què entenem per això? perquè no tot és realment necessari.

La denúncia de les situacions on el consum qüestiona altres valors

Massa sovint determinades actituds consumidores limiten valors com la creativitat, la

personalització, l'autenticitat o l'esforç. De vegades, limiten el desenvolupament i la conservació de capacitats com la imaginació, la comunicació, la protecció del medi ambient, la salut i l'alimentació o el fet de tenir cura del cos.

... la creativitat i la personalització

Un exemple concret en són les festes prefabricades que darrerament s'han posat de moda en el nostre context. Anul·len la creativitat, es dona als nens un espai propi sense les normes usuales de convivència, tot està prèviament disposat per un protocol de funcionament. Ni l'adult ni el propi nen que convida als altres ha de fer cap esforç creatiu i comunicatiu enfront dels seus convidats; es limita a contractar uns serveis.

... l'autenticitat i l'esforç

Costa acceptar i apreciar allò que amaga el valor alternatiu: la barreta o l'entrepà fet a casa per un mateix enfront del prefabricat o envasat, al servei estricte de la comoditat.

... el fre al desenvolupament d'altres capacitats

Un exemple: el consum televisiu o el consum de les noves tecnologies, centrat en el bombardeig d'imatges (video-cònsols), amb uns "valors" afegits (com la violència de determinats dibuixos animats televisius que normalitzen actituds i reaccions emocionals associades a personatges atractius per als infants i introduïdes a través de la repetició d'imatges). En aquest aspecte, cal reconèixer com a temes colaterals al del consum, l'ús dels diners, l'ús de la televisió, la distribució del temps lliure...

... la salut i l'alimentació correcta

En l'actualitat és promou un determinat tipus de cos ideal que porta especialment als adolescents i joves a conductes radicals com el seguiment de dietes d'aprimament per tal d'apropar-se al model, amb tot el que això afavoreix com a conseqüència (el perill de l'anorèxia-bulímia, entre d'altres).

Una altra qüestió, en relació amb el consum alimentari, és la penetració de costums còmodes d'altres cultures com és la dels menjars ràpids, cosa que suposa la transgressió d'altres dietes autòctones molt més saludables.

... la protecció del medi ambient

Malgrat hi ha un paradoxal creixement de sensibilitat envers els valors ecològics, la dinàmica consumista comporta sovint una important reducció de recursos energètics i ambientals de cara a futures generacions. Per exemple, el malbaratament d'aigua (a la dutxa, en rentar-se) o d'energia (llums encesos a tota la casa).

... el sentit del dolor

De vegades, en el consum de medicaments apareix un nou element com és la recerca d'un

producte màgic que ha de suprimir el dolor i la realitat de la malaltia.

Les primeres actituds davant el consum es viuen a la família

Per això, cada cop és més important un testimoni positiu des de la família i una educació que doni recursos crítics, ensenyant a discernir en la compra i en la valoració dels objectes.

... l'actitud dels pares davant el propi consum

Es consumeix en funció d'un model implícit de despeses que hom té. En aquest sentit, és importantíssima l'actitud dels pares pel que fa al seu propi consum: què es fa a casa, com es gasta, com es compra...

... oferir criteris com a recurs

Una bona educació del consum ha d'oferir recursos per fer front als estímuls que inciten a consumir sense criteri.

Pot ser bo, per exemple, parlar amb els infants sobre la publicitat de productes adreçats a ells un cop es té l'esmentat producte.

4. POSSIBLES RESPOSTES DELS PARES

Conformar una línia d'actuació davant el consum

... que respecti el valor dels objectes

És important la qüestió del contingut de la compra: el valor que hi ha implícit en allò que consumim. Un cop més, no tot té el mateix valor, no només en el cost, sinó en importància, conveniència, utilitat... Moltes vegades, l'adquisició d'un objecte suposa desprendre's d'un altre. Si encara pot ser útil a algú que el necessita, no llençar-lo i donar-lo pot ser molt educatiu per als petits de casa.

... amb un criteri de necessitat

Hauria d'haver-hi un criteri de necessitat i d'ús en la compra.

Cal diferenciar entre el que és necessari (per a tothom), el que és convenient (segons el treball, l'ofici, els estudis, les afeccions...) i el que és superflu. Comprem el que és necessari, malgrat cal acceptar la subjectivitat del que realment "és necessari o no ho és".

En qualsevol cas, cal afavorir una actitud crítica davant la consideració de cada necessitat. El criteri comparatiu podria ser també respecte dels que menys tenen.

... amb acceptació d'uns límits

Tal com s'ha comentat en els criteris educatius, cal posar límits al consum. No tot és possible: existeix una capacitat adquisitiva de la família i hauria d'existir una voluntat d'austeritat i solidaritat davant la distribució injusta de la riquesa en la nostra societat.

... al servei d'uns valors evangèlics

No es pot renunciar al *valor de compartir*, que és clarament evangèlic, des d'una perspectiva cristiana. Per a això, els comportaments a dins de la llar, entre tots els membres de la família, són fonamentals.

... amb consciència de la responsabilitat sobre els béns de què hom disposa

És important crear consciència sobre la responsabilitat de les despeses. Ser crítics davant el consum, fins i tot després d'haver comprat, per a reconèixer, quan s'escaigui, que s'ha fet una mala compra. També dels errors es pot aprendre.

Tenir cura de l'entorn familiar i de les bones alternatives

... un espai per elaborar i dialogar decisions

Es tracta de promoure un cert seny administrador. S'entén com a tal un espai en la relació familiar on es puguin verbalitzar les actituds de consum familiar i els fills puguin elaborar els perquè de les seves pròpies respostes o decisions. Igualment, pel que fa als espais televisius, com a gran difusors de necessitats per al consum entre petits i grans, sembla convenient entrar en diàleg amb els fills, potser mirant junts alguns programes, i presentar, si cal, activament, una línia de valors.

... l'aprofitament de llocs i activitats on no existeix la pressió social per a consumir

El contacte amb la natura en les sortides a la muntanya, o la participació en campaments o colònies possibilita comprovar situacions diferents, alternatives, on és possible viure de manera més senzilla, amb menys necessitats... Això pot ser d'un gran ajut per relativitzar després moltes de les necessitats que apareixen en la vida quotidiana de la ciutat.

El consum domèstic

... l'elecció i distribució de les despeses

Fóra bo revisar periòdicament com es gasta a casa i en què es gasta. Sovint es pot descobrir que el que es nega als fills no té un mateix tractament pel que fa a les afeccions dels pares. La participació i comunicació d'aquest estil és útil per a la formació dels fills i ajuda als pares a l'autocrítica.

... l'administració del pressupost familiar

Una actitud educativa positiva seria la d'ensenyar i treballar amb els fills la distribució dels diners i com es fa l'administració del pressupost familiar, en la línia de l'estil abans esmentat. El que està clar és que l'educació per al consum demana temps i mantenir una línia de coherència en el temps.

La dimensió social del consum

... el factor solidari amb els que tenen menys capacitat adquisitiva

També en el tema del consum seria bo tenir una visió àmplia del món. Hi ha nens que tenen altres necessitats (al tercer i quart món). Cal tenir presents les carències en països pobres i distants de la nostra realitat, per reforçar la solidaritat amb els qui sofreixen d'una forma més crua la injustícia estructural en l'àmbit universal.

Es pot establir també, en aquests aspectes, un diàleg familiar sobre quina és la nostra aportació del pressupost familiar en conceptes de solidaritat, ajut a l'Església, col.laboració amb el 3r. i 4t. món, etc.

5. QÜESTIONARI

- Quins són alguns dels factors que expliquen que la nostra societat sigui típicament consumista?
- Creieu que hi ha un consum positiu? Penseu algunes situacions quotidianes que ho puguin ser.
- Penseu ara en factors concrets que ens afecten a nosaltres i als nostres fills per a un consum excessiu o més enllà del que realment és necessari.
- És possible trobar moments a casa per parlar amb els fills dels hàbits de consum?
- L'estil crític que sovint hem d'assumir, pot ser assumit pels nostres fills?
- Què pensem dels nostres hàbits consumidors? N'estem satisfets? Poden millorar? De quina manera?
- Creiem en els valors alternatius que poden donar sentit al consum (plaer d'estrenar i conservar, austeritat, solidaritat, compartir)?
- Hi ha diàleg a casa sobre les despeses i el pressupost familiar?
- Penseu en exemples concrets d'objectes o despeses necessàries, convenientes i supèrflues, nostres i dels fills.
- Resumint, quines trets podria tenir un consum positiu a la família?

2. ELS PARES I... LA GELOSIA DELS FILLS

1. SITUACIONS DE VIDA

“... fa uns dies que es torna a fer pipí al llit i vol prendre el biberó i menjar farinetes.”

“... parla com un nen petit i no para de fer ximpleries per fer gràcia.”

“... està tan emmarada! Si la mare no li dóna el menjar no menja, i tot i així no té gaire gana.”

“... tan alegre que era! Darrerament està com trista i ha perdut la il·lusió pels jocs i les joguines.”

“... a l'escola no participa com abans i sembla que pega els altres nens, especialment si són més petits.”

“... sempre diu que a ella no l'estimem i que només fem cas al seu germà.”

“... no els pots deixar sols, perquè a la mínima ja s'han enganxat i ja s'estan pegant.”

“... es desperta a la nit, té malsons, li fa por quedar-se sol i la foscó...”

“... tot el dia es queixa que estimem més a l'altre que a ella, no sé com pot dir això si tot el que fem per un ho fem per l'altre, si li comprem un regal per a ell en comprem un altre per a ella...”

“... sempre vol fer el que fa la gran, vol anar amb les seves amigues, fer servir les seves joguines; i quan li dius que no, s'enfada i comença a recitar tots els privilegis i avantatges que segons ella té la seva germana...”

“... gelosia?, gens ni mica; al contrari; se l'estima amb bogeria, sempre estaria al seu cosat, la vol banyar, donar-li el biberó... si el deixessis li faria de mareta.”

“... sempre me les carregó jo. A en Joan (germà més petit) mai no li dieu res”.

“... jo no pinto res en aquesta casa. Amb els meus germans en teniu prou”.

2. DE QUÈ PARLEM

“La gelosia –com diu el Dr. Víctor Hernández en el llibre ¿Qué son los celos?– és un conjunt de sentiments relacionats amb una situació de rivalitat en la qual la persona sent amenaçada la possessió d'alguna cosa psicològicament essencial per a conservar la confiança i seguretat en si mateix; de manera especial l'amor dels pares, de la parella o dels fills, o sigui, de les persones afectivament més properes.”

La gelosia és en si un estat afectiu normal que tots, petits i grans, hem patit en algun moment de la nostra vida. I encara que és motiu de patiment, si no és excessiva i es pot elaborar mentalment, també pot ajudar a desenvolupar i enriquir la personalitat.

Acostuma a manifestar-se en forma d'hostilitat, tristesa, sentiments d'humiliació, aïllament, actituds reivindicatives, comportaments regressius, demanda exagerada de coses materials, etc.

Cal diferenciar la *gelosia* i l'*enveja*, sentiments que fàcilment es poden confondre ja que en els dos es dóna bàsicament el mateix conflicte, el desig de posseir alguna cosa.

La gelosia

En la *gelosia* s'està gelòs del que es posseix i del rival que amenaça aquesta possessió. Acostuma a estar relacionada amb l'amor i amb la por a perdre aquest amor (ex.: el germà em prendre l'amor dels pares). Solen predominar, com ja s'ha dit, sentiments de tristesa, aïllament, humiliació.

L'enveja

En l'*enveja*, en canvi, es desitja allò que no es té i s'enveja a l'altre justament perquè ho posseix. L'objecte desitjat acostuma a estar relacionat amb béns i coses materials i es pot arribar a situacions en què es prefereix destruir el que s'enveja abans que contemplar com en gaudeix l'altre. Els sentiments que s'associen a l'enveja són, com en la gelosia, tristesa, humiliació amb una preponderància considerable de l'odi, sentiments que la fa d'alguna manera més destructiva.

3. SITUACIONS QUE AFAVOREIXEN L'APARICIÓ DE LA GELOSIA

La gelosia es manifesta en diferents períodes de la vida de qualsevol nen, especialment en aquelles situacions en què pot viure els esdeveniments com una pèrdua parcial de l'amor dels pares o que el fan sentir menys segur de si mateix.

Algunes d'aquestes situacions poden ser:

El naixement d'un germà

L'arribada d'un germà suposa una sèrie de canvis en la vida de la família. El nou nadó necessita atencions i molta dedicació per part dels pares, especialment de la mare. Aquest fet que, com adults veiem tant lògic i natural, no és viscut de la mateixa manera pels nens que senten que la nova situació fa perillar la seguretat que tenien fins al moment i l'amor dels pares ("potser ara, com que ja tenen un altre nen, no m'estimaran a mi"). Així, doncs, el nou germà desperta sentiments contradictoris en el nen: per una banda és esperat amb més o menys il·lusió i vol estimar-lo, i per l'altra el viu com un rival que li pot prendre l'afecte dels pares i els privilegis que tenia fins ara.

L'entrada a l'escola

L'inici de l'escolaritat és també per al nen un moment que pot ser conflictiu. Per una banda hi ha la il·lusió que representa ser gran i aprendre; per l'altra s'ha d'enfrontar a una situació nova i desconeguda i ha de deixar, en part, la seguretat i la protecció de la seva llar. Aquesta situació es pot complicar si coincideix amb el naixement d'un nou germà, ja que al nen no li agrada gaire que el germà es quedi a casa gaudint de la companyia de la mare. De vegades, la gelosia es pot transferir a la situació escolar on rivalitza amb els companys per l'estimació de la mestra.

L'absència llarga dels pares

De vegades es donen situacions en les quals, per diferents motius –l'hospitalització d'un fill o un familiar, un viatge prolongat...– els pares s'absenten durant un temps. Això comporta canvis en els costums de cada dia que, si no s'han pogut parlar i treballar amb els fills, poden generar inseguretat i sentiments de pèrdua.

L'excés d'avisos i control per part dels pares sobre un fill

En determinades etapes del desenvolupament es pot crear més pressió sobre un fill que sobre els altres. L'adolescència sol ser una època propícia a aquest tipus de situacions, especialment quan hi ha germans més petits que estan en un moment més tranquil en la relació amb els pares.

4. COM AFECTA LA QÜESTIÓ ALS PARES

Com els pares se sentin afectats per la gelosia dels fills depèn en gran part de la pròpia maduresa i de com ells mateixos han pogut, o no, elaborar les seves vivències i experiències de gelosia. La gelosia dels fills, de vegades, pot despertar forts sentiments de malestar i inquietud atès que els remeten a situacions viscudes per ells mateixos i que no han estat elaborades; aleshores se'ls fa molt difícil poder tolerar-los. D'altres vegades la situació és diferent i, tot i que es remouen coses, els pares poden entendre el que està passant i ajudar els seus fills.

Les actituds que es poden donar són:

Acceptar la gelosia, amb serenitat i comprensió, com un fet natural en determinades situacions, i ajudar els fills a que ells mateixos la comprenguin i l'acceptin. Si els fills se senten acceptats tal com són (fins i tot amb la seva gelosia) no tindran por a expressar els seus sentiments i desigs, tant si aquests són positius com si no ho són tant (ganes de pegar, enuig, ràbia...). L'expressió d'aquests sentiments oferirà als pares la possibilitat de parlar-ne, i serà el primer pas per poder anar superant la gelosia. Perquè això es pugui donar és necessari, no obstant, que prèviament els pares hagin pogut acceptar i superar les seves pròpies experiències de gelosia.

Negar la gelosia, com una forma de protegir-se del sofriment que aquesta comporta. En aquest cas, els pares tendeixen a exigir als fills que no siguin gelosos i no els ajuden a assumir els seus sentiments (“ets un dolent, els nens bons no diuen aquestes coses” “què és això de pegar? els germans no s'han de barallar”). Això pot portar al nen a amagar aquests sentiments i aleshores és possible que la gelosia es manifesti a través d'altres símptomes de tipus físic –malestar, dificultats per dormir, poca gana...– al voltant dels quals començaran a girar les preocupacions dels pares, sense que s'arribi a abordar el problema de fons.

Incrementar i perpetuar la gelosia, amb actituds agressives i hostils enfront del nen gelós que provoca constantment, renyant-lo, posant-lo en evidència davant de la família o els amics, comparant-lo, carregant-li sempre les culpes... Aquestes actituds aniran deteriorant la seva autoestima i la confiança en si mateix i fomentaran l'augment de la gelosia.

5. POSSIBLES RESPOSTES DELS PARES

Quan ens trobem amb manifestacions de conflictes per gelosia dels fills és important que els pares busquin moments de diàleg i reflexió per poder analitzar conjuntament el que està passant i quina ha de ser la seva resposta o actitud davant d'aquesta situació. Cal tenir present que cada família ha de trobar la seva manera i la seva resposta d'acord amb la seva realitat i la manera de ser de cada criatura.

a) Hi ha una sèrie d'*actituds, però, que cal evitar* perquè ben segur que no ajudaran el fill a comprendre i elaborar els seus sentiments de gelosia:

— Negar l'existència de la gelosia.

— Establir privilegis entre els germans.

— Fer comparacions o comentaris destacant “com de bé fa un les coses” i “com de malament les fa l'altre”. Si constantment els pares li retreuen la seva manera de ser, si no valoren les seves qualitats i valors i només tenen ulls per als seus defectes, mancances i omissions, estaran fent un noi feble, insegur, amb una pobra imatge de si mateix i amb moltes dificultats per anar construint la seva identitat.

— Evitar per sistema les baralles entre els germans ja que, mentre no s'arribi a una agressió fora de mida o a la violència física, és positiu que aprenguin a solucionar ells els seus conflictes. Sovint el fet d'evitar les discussions i baralles té més a veure amb les dificultats dels pares per tolerar-les que amb la gravetat de la mateixa situació.

— Donar sempre la culpa “al mateix” quan es produeixen baralles entre els germans.

— Posar-los davant situacions imprevistes i fets consumats que els impliquin emocionalment, sense haver-los informat prèviament (l'entrada a l'escola, l'hospitalització d'algun membre de la família o d'ell mateix, el canvi d'habitació, la visita al metge...)

— Responsabilitzar un fill de la mala conducta de l'altre i/o exigir al gran que habitualment s'ocupa del petit.

— Tenir com a pares o com a parella, una actitud desconfiada i gelosa.

b) Per una altra banda, hi ha altres *actituds que reconfortaran el fill* i li seran de gran ajuda:

— Acceptar la gelosia.

— Dedicar temps a parlar i a escoltar els fills, procurant comprendre els seus sentiments i així poder-los ajudar amb serenitat, maduresa i afecte. Cal fer un esforç per trobar aquest temps que el ritme de vida actual no facilita.

— Tractar de manera diferenciada cada fill. Ajudar-los a descobrir i desenvolupar les seves possibilitats i interessos. Atendre les necessitats pròpies de cadascun, sense establir privilegis.

— Ajudar el nen a sentir-se bé amb ell mateix. Si se sent valorat i convençut del seu propi valor, se sentirà menys amenaçat pels avantatges dels altres i, per tant, menys gelós.

— No alarmar-se excessivament davant els símptomes de regressió, ni centrar massa l'atenció en ells, ja que, fent-ho, només s'aconsegueix reforçar-los. Cal tenir present que tot procés de creixement implica avançaments i retrocessos.

— Informar i donar explicacions als fills d'aquells esdeveniments que poden generar canvis importants a la seva vida i, sempre que sigui possible, donar temps perquè se'n puguin fer càrrec, en la mesura de les seves possibilitats.

— Afavorir un ambient familiar tranquil, on les persones importen més que les coses i es valoren i respecten les unes a les altres.

— Reflexionar sobre les pròpies conductes respecte als fills i abordar de forma madura els sentiments que desperten cadascun d'ells.

— Si veiem que la gelosia fa patir excessivament al fill, potser serà convenient buscar l'ajut d'un especialista, que en aquest cas és el psicòleg.

6. QÜESTIONARI

— La gelosia entre germans és un estat afectiu natural que d'alguna manera o altra es dona en tots els nens. Com pensem que es manifesta en els nostres fills?

— Recordem alguna ocasió en què la gelosia dels nostres fills ens ha preocupat? Què va passar? Com vàrem reaccionar?

— Procurar tractar tots els fills de la mateixa manera (tot el que fem o donem a un, ho fem o donem també a l'altre...), creiem que ajuda a evitar la gelosia o més aviat l'afavoreix? Per què?

— Constatar que els nostres fills són gelosos ens fa sentir que no ho fem bé com a pares? Quins sentiments ens desperta?

— Busquem moments per plantejar-nos les nostres actituds i la nostra resposta davant els conflictes de gelosia dels fills?

3. COM EDUQUEM LA FE DELS NOSTRES FILLS

1. SITUACIONS DE VIDA

"He apuntat el nen a catequesi, ara ja fa 2n. ... a més, això no li farà cap mal!... Nosaltres, a vegades, anem a missa."

"Nosaltres no vam batejar la nena perquè no creiem, però, ara, ens ho ha demanat perquè molts nens de la classe ho estan i em sembla que la batejarem per Pasqua!"

"El nen s'ha encaparrat a fer el pessebre per Nadal, però nosaltres no creiem i ni sé que hem de fer."

"Quin curs fa la teva filla? Està acabant 4t., oi? Ja deu haver fet la 1a. Comunió?"

"Estic amoïnada, nosaltres som creients, voldria apuntar els nens a catequesi però no ho veig clar. A la catequesi de la parròquia hi ha més àvies que mares, no sé que he de fer, ni on anar."

"Els nens van a catequesi però no els agrada, diuen que no entenen el que els expliquen de Jesús. "

"De vegades la nena et fa unes preguntes sobre Déu, que no saps què contestar-li: et quedes ben tallat!"

"Nosaltres formem part d'una comunitat de la parròquia. Estem molt contents! Com que fem colla els nens també van contents a la catequesi. Tenim un lloc on compartir i expressar la fe."

2. DE QUÈ PARLEM

Sovint la fe i l'educació de la fe és un tema que preocupa els pares que d'una manera o altra es consideren creients o preocupats pel fet religiós. La fe, per a cadascú, és fruit d'una herència, d'una transmissió, d'una educació, d'una doctrina, d'una experiència, d'un mestre, d'una vivència, d'una comunitat, d'una pregària, d'un ritual.

En la trajectòria de cadascú hi poden ser presents algunes d'aquestes coses o d'altres. Per això, la fe i l'educació de la fe es pot abordar des de diferents punts de vista i des de diferents punts de pertinença perquè va més enllà d'una qüestió de concepte.

Quan parlem d'aquesta qüestió amb els altres pares es constata que hi ha realitats molt diverses: nens que van a catequesi i nens que no, nens que van a escoles religioses i nens que no, famílies que van a missa el diumenge i d'altres que no, que van a la parròquia o altres llocs, famílies que estan en una comunitat i d'altres que pertanyen a algun grup, moviment o enlloc,... Però allò que ens és comú a tots és la voluntat i la preocupació pel missatge de Jesús, per les ganes de ser receptors del missatge de Crist i el convenciment que la vida dels cristians està marcada per Jesús, per la confiança en Déu-Pare.

Per tant, la primera qüestió que creiem que s'ha de plantejar com a pare o mare és la de preguntar-se *¿quin és el lloc que ocupa la fe a la meua vida?* És important partir de la resposta que cadascú dona des de la seva realitat.

I, potser la segona pregunta seria *“Cap a on camino o voldria caminar amb la meua fe?”*

Aquestes preguntes, però, no les pot afrontar cadascú pel seu compte. Convé que en la parella se'n parli, que es vagin compartint perquè, igual que cada persona, cada parella ha d'anar elaborant les seves pròpies respostes. Cada parella ha d'anar responnent a la pregunta: *Quin és el lloc que ocupa la fe en la nostra vida?*

En un segon moment, potser aniria bé parlar també amb la parella, sobre què volem dir quan parlem d'educar la fe dels nostres fills i veure què i com ens plantejem aquesta educació. Les possibilitats i els recursos que cadascú té són diversos com diverses són les ofertes de la mateixa comunitat eclesial.

El que pretenem doncs, amb aquest text no és tant fer una reflexió sobre la fe, sinó ajudar a situar quin paper juga la fe en les nostres vides i en les dels nostres fills, quin espai li dediquem i com podem fer aquesta transmissió.

3. COM AFECTA LA QÜESTIÓ ALS PARES

a) El context social i ideològic ha canviat i està canviant, i per tant, també, el context eclesial. Aquests canvis fan que ens hàgim de replantejar les formes de transmissió i d'expressió de la fe.

- Hom diu que anem cap una societat que la seva especificitat i la seva normalitat estarà en el canvi continu, en el viure el moment, el present.
- Hom diu que les relacions socials estan deixant de basar-se en una estructura més o menys jeràrquica per passar a ser, cada vegada més, interdependents, intercomunicades i interrelacionades.
- Hom diu que les relacions entre les persones i les institucions són, doncs, més plurals i més segmentades, on no hi ha un sistema ideològic, cultural o religiós que homogeneïtzi i organitzi la societat o l'església.

En definitiva, que vivim en una societat que no sabem massa cap on anem però sí que sabem que hi anem depressa i amb pressa, on no hi ha espai per a la reflexió i per a la maduració. I és molt important que ens plantejem com treballar la qualitat humana de les persones en aquesta nova realitat.

En aquest context, els pares cristians hem de fer créixer la fe dels nostres fills i filles. Una fe que volem transmetre però que ja veiem que no podem fer-ho de la mateixa manera com la vam rebre nosaltres. Constatem un canvi important de l'entorn que fa que la nostra posició respecte a la dels nostres pares sigui més difícil. Ens exigeix una resposta més personal i més pensada individualment perquè no hi ha ni la pressió social, ni el context implícit i explícit que portava a tenir unes actituds i uns hàbits religiosos de manera més automàtica, que també eren fruit del comportament social. No podem dir (o esperar) que "L'Església ens ho resolgui". Nosaltres som l'Església. I això vol dir que nosaltres també hem de posar en joc la nostra col.laboració, la nostra creativitat, la nostra iniciativa per a fer possible l'experiència religiosa dels nostres infants i joves, adults del segle XXI.

b) L'experiència de relació amb Déu també canvia. Déu no és algú que ens soluciona els

problemes, que diu què hem de fer i com ho hem de fer sinó, que la seva presència, i el seu acompanyament, està en nosaltres des del silenci, des de la capacitat, per part nostra, de captar la seva presència en tota la Realitat. Això demana poques paraules. Demana creativitat i iniciativa. Demana crear espai per allò silenci, per a la pregària, per a l'experiència comunitària i per a l'expressió litúrgica. Aquest camí porta a esdevenir persones amb capacitat per a donar resposta als reptes que la vida presenta a cadascú. Una resposta solidària, compromesa i responsable amb la humanitat, amb aquelles persones que ens són properes i amb les que no ens ho són tant.

4. QUÈ VOL DIR EDUCAR LA FE

Educar no és fàcil i quan ens plantejem educar en la fe la cosa ja es complica més. Però també depèn de la perspectiva que adoptem.

Quan els pares volem educar als nostres fills en el seguiment de Jesús, potser tenim un cert avantatge perquè partim d'una orientació de fons que ens permet de fer un plantejament educatiu sobre què volem transmetre als nostres fills. Però els pares sabem per experiència que allò que fem i vivim sovint és més referent pels nostres fills que allò que els diem i, per tant, és important mirar com vivim: aquí té un gran pes la coherència. En definitiva, eduquem pel que som i no pel que diem. Per això, hem de procurar que es vagi posant de manifest la nostra orientació de fons. Encara que a vegades, hàgim de reconèixer que les situacions en què ens trobem semblen fràgils o contradictòries.

Això també, vol dir que tot allò que viu el nen a casa està impregnat d'un estil i d'una manera de fer, i que inclouen uns valors que afavoreixen el propi creixement personal, el respecte als altres i l'obertura al transcendent.

És cert que una cosa és una declaració de principis i una altra és com es va fent tot això, en el dia a dia de la vida quotidiana. No podem caure en buscar receptes que funcionin màgicament. Les referències i l'experiència han d'estar a dins de cadascú perquè les referències externes en l'àmbit religiós són cada vegada més minses i segurament menys generalitzables. S'està produint un profund canvi i l'església dels nostres fills, quan siguin adults serà fruit de l'església que haurem estat capaços de construir.

El gran repte que com a pares tenim és plantejar-nos seriosament què és allò que volem transmetre als nostres fills, què és allò que creiem irrenunciable perquè esdevinguin persones en el sentit ple del terme, persones que siguin portadores d'amor, de l'amor que Jesús ens va ensenyar.

Si diem que volem educar en el *seguiment de Jesús*, –seguiment personal i creatiu i no una simple imitació o repetició de la vida de Jesús–, vol dir que, per un costat, la nostra vida com a pares també vol estar orientada i viscuda des d'aquesta perspectiva, i que la nostra vida vol respondre a una voluntat de transformació humanitzadora de la nostra realitat concreta i propera. Vol dir que nosaltres, *els pares, som un referent cristià per als nostres fills*.

5. POSSIBLES RESPOSTES DELS PARES

Hauríem de començar a plantejar-nos com a pares amb voluntat de fer camí seguint Jesús:

- com humanitzem la realitat de cada dia,
- com convertim la tecnologia, cada vegada més present, al servei de les persones,
- com utilitzem –i al servei de qui– totes les possibilitats de temps i de recursos personals que tenim al nostre abast.

Hem d'ajudar als nostres fills a distingir la ficció de la realitat i educar-los perquè la seva percepció de la realitat no sigui plana com ho són la TV i els ordinadors. Que la realitat és alguna cosa més que el present immediat, i que per arribar a algun lloc s'ha de fer camí i el camí es fa caminant. Cal un procés.

Els pares tenim un altre gran espai que podem educar i ajudar a fer créixer, ens referim a tot l'àmbit de la creativitat, la gratuïtat, la responsabilitat, l'acolliment, les relacions personals, la sensibilitat, la corporalitat, el silenci, el respecte a un mateix i als altres... Tenim la gran responsabilitat, (que no podem delegar simplement a l'escola, a la catequesi, a l'esplai, a la colla, a la parròquia...), que aquest conjunt de valors es visqui a casa a fons, amb seriositat, amb coherència i amb compromís.

L'experiència religiosa permet anar fent un *creixement de vida interior*, és a dir, posar els nostres fills en situació que cadascú prengui:

- consciència d'ell mateix: posant-lo en contacte amb el seu cos, amb els seus sentiments, amb la seva afectivitat, amb la seva agressivitat, amb la seva capacitat d'acolliment,
- que prengui *consciència de la seva relació*:
 - *amb els altres*: la solidaritat, la disponibilitat, el saber escoltar, saber compartir...
 - *amb Déu*: la pregària, el silenci, l'estar obert i atent a la seva presència...
 - *amb la natura*:..., de manera que tota aquesta experiència generi recursos i situacions positives de resposta amb l'entorn.

Aquest pot ser un gran bagatge que deixem als nostres fills. Més que grans paraules i grans sermons, allò que s'ha viscut és una referència que ens acompanya sempre, grans i petits. És un camí que dura tota la vida i que, sens dubte, ens humanitza.

Hauríem d'ensenyar-los a tenir els ulls, les orelles, el nas, la sensibilitat molt atents i oberts. Déu ens parla a través de les coses, a través dels altres i a través de les situacions de cada dia. Aquest aprendre a estar atent i obert pot ajudar a anar avançant en el coneixement de les necessitats i de la realitat dels altres i en el coneixement de les pròpies expectatives i desitjos, i a enfortir la nostra relació amb Déu.

Aprofitar qualsevol situació quotidiana per veure què ens aporta, quin missatge hi ha amagat, què té de positiu o de negatiu, és un aprenentatge d'apropament al camí de Déu, tal com Jesús ens va ensenyar.

6. COM PODEM AJUDAR

La fe és un do. No podem tenir garanties que els nostres fills tindran fe, ni forçar-los a tenir-la. El que sí podem fer és afavorir un entorn que sigui propici perquè puguin rebre aquest do i educar en ells la sensibilitat perquè el puguin acollir.

Hi ha un seguit d'aspectes que afavoreixen l'obertura al transcendent. És difícil viure l'experiència d'un Déu amorós per a qui no ha viscut en la seva experiència humana aquest amor. És difícil obrir-se a la vida de l'esperit per a qui viu només en un context materialista o racionalista: una persona no donarà importància al sentit amb què fa les coses si no ha estat educada en la capacitat de reflexió i interiorització. És difícil sentir atractiu pels valors de l'Evangeli per a qui no viu en un context que els faci naturals per a la persona, etc. Per això tot el que es faci per assegurar aquests elements previs facilitarà que la llavor de la fe creixi i es desenvolupi.

La vida familiar és plena de moments significatius que poden estimular i fer present l'experiència cristiana. Situacions que ens permeten treballar:

- la confiança en Déu i en els altres,
- l'honestat,
- la veritat,
- el perdó,
- el no fer trapes,
- el posar-se en el lloc de l'altre.

Aprendre a donar gràcies pel que hem rebut i pel que rebem cada dia. Aprendre a pensar amb els altres

- perquè estan malalts,
- perquè han tingut una bona notícia,
- perquè els ha passat alguna cosa,
- per la gent que és a prop i per la gent que és lluny.

És un pas més trobar moments de pregària personal o en família, moments de beneir la taula. El fet d'anar a missa, participar en les celebracions de la comunitat, seguir els cicles litúrgics amb tot el seu simbolisme, especialment, Nadal i Pasqua ens ajuda a trobar el sentit de celebrar i compartir. Ens cal trobar i crear espais eclesials, a la mida dels nens, on estiguin a

gust.

Sí que podem compartir *la formació religiosa* de la catequesi o de l'escola. Però no podem pretendre que ningú ens substitueixi en el que pertoca *l'experiència religiosa i l'expressió litúrgica*. Els nostres fills han de veure signes en nosaltres d'aquesta voluntat de seguiment de Jesús, d'aquesta voluntat de fer comunitat, han de veure'ns pregar, han de veure'ns participar en celebracions, han de veure'ns compromesos.

Per altra banda, els nens, a mida que es van fent grans, van demanant més respostes i més explicacions que sovint ens costa de respondre. El diàleg amb altres pares, l'assistència a xerrades i la lectura d'algun llibre, a part del propi camí de fe, ens pot ajudar a trobar aquelles respostes adequades pel nostre fill.

7. QÜESTIONARI

- Quin lloc ocupa la fe en la nostra vida?
- L'experiència religiosa, la intentem viure lligada a la nostra vida o la vivim com una cosa deslligada de la nostra vida?
- Si creiem que el camí de Jesús és un camí que ens porta a l'amor, com ho anem treballant cada dia?
- Què és per a nosaltres l'Església?
- L'actitud que tenim amb cada membre de la família i amb les altres persones que ens són properes o no tan properes és de respecte, d'acolliment, de saber escoltar, de mirar de donar resposta a les seves necessitats i demandes?
- Com ens plantegem la vida comunitària i el compromís amb els altres?
- En el cas que un dels dos de la parella no sigui creient, com decidim tot allò que fa referència a l'educació religiosa i l'educació de la fe?
- Com ens impliquem com a pare i mare en l'educació i en la transmissió de la fe?
- Quins són els aspectes de fe que compartim amb els nostres fills? Creiem que val la pena compartir la fe amb els fills? Com ho fem? Preguem amb ells? Anem a missa junts? Què els diem sobre l'obligació d'anar a missa? Ens han vist pregar a casa?
- Com a pares creients on posem l'accent: en les celebracions, en les misses, en la pregària, en saber coses de Jesús...?
- Per què el/la portem a catequesi o a una escola religiosa o a la parròquia...?
- Quan i com ens plantegem que faci la 1a comunió?

© *Cristianisme i Justícia*, Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona
Telf: 93 317 23 38; Fax: 93 317 10 94;
espinal@redestb.es; www.fespinal.com